

ԱՌԵՏԱԲԵՐ

«Ա.Ճ.Ս. ԵՍ ԶԵՁԻ ՄԵՆ ՈՒՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԵՏԱՐ ԿՈՒՏԱՐ» : ՂՈՒԿ. Բ. 10

ՀԱՏՈՐ 30.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ. ՄԱՅԻՍ 19. 1875.

ԹԻՒ 20

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ձղջու՞մ : — Երկոտասաներորդ տարեկան ժողովն Բիւ-
նանիոյ Միւլմեան : — Գերմանիոյ նոր օրէնքները : —
Սատանայի ամբաստանութիւնը Յորայ դէմ : — Տիւրքի
քաղաքը : — Փննութիւն Եֆէսի մէջ : — Մահագոյժ :
— Քաղաքական լուրեր : — Մանուգում :

ԶՂՋՈՒՄ

ՇԱՏ տարիներ առաջ մարդ մը Ա-
մերիկայի Մասաչուզէթս նահանգին
մէջ իր ընկերը սպաննեց, և այնպիսի
ճարտարութեամբ ծածկեց այս գոր-
ծը որ ոչ ոք կրցաւ գիտնալ թէ ինչ
եղած էր այն կորուսեալ մարդը : Մար-
դասպանը համարձակ կը պտտէր քաղ-
քին մէջ : Ոչ ոք գիտէր անոր յանցանքը,
բայց ինք գիտէր, և գիտէր նաեւ թէ
Աստուած ալ գիտէր : Այս սոսկալի
մեղքին բեռանը տակ ընկճեալ և
խղճին խայթէն ալ տանջուած սկսաւ
սեւամաղձտիլ, և կը պտտէր գլուխը
կախած : Իսկզբան մարդիկ կը ցաւէին
անոր վրայ, ետքը անոր մեղամաղձոտ
ըլլալուն պատճառ մը չտեսնելով,
սկսան զանի արհամարհել :

Իբր քսան տարի այսպէս թշուառ
ապրելէն ետքը, այս ողորմելի մար-
դը դնաց օր մը դատաւորին, և իր
յանցանքը բոլոր պարագայիւրն հան-
դերձ պատմեց անոր : Այն ահաւոր
պատմութիւնը լննցնելէն ետքը զար-
նելով իր կուրծքին ըստ, «Հի՛մա Խո-
ղաւորի՛ն ունիմ» : Այո, այն ատեն
խաղութիւն ունեցաւ, թէ և կը տես-
նէր իր առջև իր ըրած խոստովա-
նութեամբը պատրաստուած կախա-
ղանը : Հիմա կը զգար որ հաշտուեցաւ
օրէնքին հետ, քանզի արդարութեան
անողորմելի պահանջումը կատարելու
վրայ էր : Ասկէ ուրիշ բան մը անոր
չէր կրնար խաղաղութիւն տալ :

Արդարեւ արդարութիւնը հաճեցը-
նելէն ուրիշ բան մը չի կրնար որեւիցէ
մեղաւորի խաղաղութիւն տալ : Խիղ-
ճը, Աստուած և օրէնքը արդարու-
թիւն կը պահանջեն, և ասկէ ուրիշ
բանով դո՛ւ չեն ըլլար : Յանցաւորին
պարագաները որչափ եւ հաճելի ըլ-
լան, չեն կրնար զանի երջանիկ ընել :
Դիւր անդեղ մեղաւորը երկիւրց փառ-

քերուն և ուրախութիւններուն մէջ,
անիկա պիտի գոչէ, «Ո՛ւր որ կ'ե-
թամ՝ դժոխք է. ես ինքս դժոխք եմ» :
Այո, և բուն այս պատճառաւ ամէն
տեղ այնպիսոյն համար տանջանաց
տեղ պիտի ըլլայ :

Մեղաւորը ինչ մեծ չնորհակալու-
թեամբ մտիկ ընելու են սա մեծ ա-
ւետիսը : Անիկա (զՅիսուս) Աստուած
իր ալ ձեռքովը Առաջնորդ ու Փրկիչ
ըլլալու բարձրացուց, Իսրայէլին ա-
պաշխարութիւն և մեղաց թողութիւն
տալու» (Գործ. Ե. 31) : Եթէ զղջա-
եալ մարդասպանը խաղաղութիւն
գտաւ տեսնելով անգամ կախաղանը
որ չէր կրնար անոր յանցանքը քաւել,
որչափ ևս առաւել խաղաղութիւն
պիտի գտնէ բարձրացեալ Փրկչէն ա-
պաշխարութիւն ընդունող մեղաւորը
որ կու լայ և կը խոստովանի այն խա-
չին առջև որուն վրայ լի և կատար-
եալ քաւութիւն եղած է իրեն համար
փրկանք եղողին ձեռքով :

Փութացէք ուրեմն, ով մեղսակից-
ներս, դալ Անոր որ կը հրաւիրէ Զո-
ժարաբեռնալէբը հանգես գրել եր Ժող :
Չկայ բան մը այնպէս վայելուչ և
և ազնիւ, այնպէս գեղեցիկ և ըն-
դունելի ինչպէս զղջումը, քանզի
չկայ զղջումէն աւելի արդար և ճշմա-
րիտ բան մը : Մի կարծէք թէ զղջալն
ամօթ է. մեղսանչէն է ամօթ : Իսկ
զղջալ և հրաժարիլ մեղքէն պատիւ
և փառք է :

ԵՐԿՈՏԱՍՏԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ

ԺՈՂՈՎՆ ԲԻԻԹԱՆԻՈՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Բիւթանիոյ սահմանին մէջ միաց-
եալ Հայ Աւետարանական եկեղեց-
եաց կողմանէ այս տարի Կոստանդ-
նուպոլիս եկող հովուաց և նուիրա-
կաց ժողովն, հիւր և պատուոյ ան-
դամներով հանդերձ, օրինաւոր կեր-
պով սկսեց ամսոյս 1 ին, և աւարտե-
ցաւ ամսոյս 8 ին :

Ամէն առաւօտ ժողովը կը բացուէր
Սուրբ գրոց ընթերցմամբ, աղօթիւք,
երգով և համառօտ ուղերձով : Ու-

րախութեամբ կը յիշէնք որ այս տա-
րի Միութեան եկեղեցիները նուիրակ
դրկելու զանցառութիւն չըրին : Անիկա
քաջալերական նշան մը կրնայ հա-
մարուիլ եկեղեցեաց և այս Միութե-
ան յաջողութեանը համար : Եկե-
ղեցեաց կողմանէ բերուած տեղե-
կութիւններն ըստ բաւականին քա-
ջալերական են շատ տեղերու հա-
մար, և ապագային համար մեծ յոյ-
սեր կու տան : Եկած նամակներէն
յայտնի կը տեսնուէր որ եկեղեցիք
և այն տեղերն ուր Աւետարանը նոր
քայլ կ'առնուէր կը զգան իրենց կա-
թօտութիւնը, և հոգեւոր կենաց ու
ճշմարիտ դաստիարակութեան մէջ
զարգանալու սաստիկ եռանդ ունին :

Ուշադրութեան արժանի բանը,
ինչպէս ամէն տարի կը տեսնուէր,
նոյնպէս մանաւանդ այս տարի, հո-
գեւոր պաշտօնէից և դաստիարակաց
նուազութիւնն էր : Ամէն տարի Մա-
կեդոնական ձայներ կու գան ժողո-
վոյս. շատ տեղերէ՝ Քարողիչ, քարո-
ղիչ, քարողիչ, կ'աղաղակեն :

Արդարեւ զօրաւոր կերպով կը զգան
մեր եկեղեցիք որ մեծ պէտք կայ Ա-
ւետարանական պաշտօնին յարմարու-
թիւն ունեցող հոգեւոր հովիւներու,
քարողիչներու և բարեպաշտ դաստի-
արակներու : Ո՛հ, ինչ կարեւոր պէտք է
Հիմա ալ «հունձքը շատ է. բայց
մշակները քիչ» : Երբ և ո՛ր կըր-
նանք աղաղակել բայց միայն «հունձ-
քին Տէրոյ՞ր որ մշակներ հանէ իր
հունձքին» :

Ժողովն իւրաքանչիւր տեղերու
համար ըստ կարի լաւագոյն կար-
գադրութիւններ ըրաւ, և շատ բա-
ներու գործադրութիւնը յանձնեց Օ-
թանդակ ժողովին որ այս տարւոյ ըն-
թացքին մէջ գործէ :

Ժողովին մէջ յայտնի կը տեսնուէր
հոգեւորութիւն : միշտ կը զգացուէր
Աստուծոյ Հոգւոյն ներկայութեան
պէտքն ու կարօտութիւնը : Երբեմն
այլեւայլ նիւթերու վրայ ջերմ խօ-
սակցութիւններ կ'ըլլային, սակայն
միշտ կը տեսնուէր Գրիստոնէական

հոգի և վեհ զգացմանց արտայայտութիւն :

Ուշագրութեան արժանի է ժողովոյս արտայայտած երախտագիտական կաթողին զգացումներն առ Օսմանեան հայրախնամ կառավարութիւնն որ եղկելեաց համար առատ նպաստներ զրկեց, առ Անգղիական մասնաժողովն որ գիւցաղնական ջանիւք աշխատեցաւ մեր երկիրը սովին սրտառուչ աղէտներէն ազատել և առ այն բարերար Բրիտանեայս որ իրենց ճոխ նուէրներովն օգնութեան հասան այն եղկելեաց : Մասնաւոր կերպով յիշուեցաւ պատ. Ֆարնսուորթ որ անձանձիր աշխատեցաւ սովելոց նպաստները մատակարարելու : Որոշուեցաւ որ շնորհակալութեան նամակ մը ուղղուի Անգղիական մասնաժողովին, ու նաև Լանկայի Հայ Աւետարանական մասնաժողովին, որ ոչինչ նուազ գիւցաղնութեամբ աշխատեցաւ նոյն տառապելոց նպաստ հայթայթել առանց խորութեան : Եւ որովհետև սովը միշտ անխնամ որբեր կը ձգէ, ժողովս զանոնք ալ խոր զգացմամբ յիշելով և կարեկցաբար խորհելով անոնց վրայ, որոշեց խնդրել Անգղիական մասնաժողովէն որ այն որբերը պատասխարելու և խնամելու համար կեդրոնական տեղ մը որբանոց մը հաստատուի :

Ի վերջոյ միասնաբար որոշուեցաւ Կոստանդնուպոլսոյ մէջ առաջին եկեղեցւոյն կազմութեան օրը, այն է յուլիս 1 ըստ Լատ., Թուրքիոյ բոլոր աստուածաբանական վարժարանաց համար յատկապէս աղօթքի ժողովներ ըլլան Միութեան բոլոր սահմաններուն մէջ :

Տէրը օրհնէ այս ամէն խոնարհ և անկեղծ ջանքերը իւր փառքին համար, և շուտով մեր Միութեան սահմաններուն մէջ և բոլոր Թուրքիոյ վրայ իր շնորհաց ու վերականգնութեան Հոգին հեղու : Մեր աղօթքը թող ըլլայ,

«Ով Մուրը Հոգի, առ մեզ իջիր, Որ մենք նոր կեանք առնենք :»

Կ. Գ. ԳԱՅՐԻԵԼԵԱՆ

Իւսկիւտար, մայիս 11, 1875

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔՆԵՐԸ

Թղթակից մը Պէրլինէն Ամերիկայի լրագիրներէն մէկուն գրելով կ'ըսէ թէ Գերմանիոյ կայսրութեան ազգային ժողովը որ մօտերս գոցուեցաւ երեք օրէնք ընդունեց որ Գերմանիոյ միութիւնը զօրացնելու կարելի եղն :

Այս օրէնքներուն առաջինը բանակին վերաբերեալ է : Շատ ժամանակէ ի վեր Գերմանիոյ մէջ ամէն մարդ որ Ֆրիդրիքայէս անկարող չէր՝ պարտաւորեալ էր բանակին մէջ ծառայել երկու կամ երեք տարի իր երկտառարգութեան ատենը, մինչև որ կատարեալ սորվէր զինուորական արհեստը : Այս պարտաւորիչ ծառայութենէն ետքը շատերը կ'ընտրէին զինուորութեան մէջ մնալ, և զինուորագրութիւնն այնպէս կարգադրուած էր որ խաղաղութեան ատեն Գերմանական զօրաց թիւը պիտի ըլլար 400,000 մարդ : Իսկ անոնք որ իրենց առաջին զինուորական ծառայութիւնը կատարելէն ետքը չէին ուղեր բանակին մէջ մնալ՝ կրնային հասարակ գործերու զբաղել, բայց միանգամայն դրուած էին առաջին պահեստի զօրաց թուոյն մէջ մինչև իրենց կենաց 33-րորդ տարին, և կրնային որ եիցէ ժամանակ կոչուիլ դէնք առնելու : Սակայն այժմու նոր օրէնքին նայելով ամէն Գերմանացի որ մարմնով ուղ և զօրեղ է՝ պիտի կրնայ կանչուիլ որեիցէ ժամանակ բանակին մէջ ծառայելու իր կենաց մինչև 43-րորդ տարին, և այսպէս Գերմանիոյ բոլոր զօրքը կ'ըլլայ 2,800,000 : Այս անբաւ զօրաց բազմութիւնն ունի ըստ բաւականին պաշտօնակալ և այնպիսի կատարեալ կազմակերպութիւն մը որ կարճ ժամանակի մէջ այն 2,800,000 մարդիկ կրնան զինեալ և կրթեալ բանակ մը ըլլալ :

Երկրորդ գլխաւոր օրէնքը կը վերաբերի ելեմտից : Այս օրինաց համեմատ 20,000,000 Անգղիական իւրայի դրամագլխով կայսերական դրամասեղան մը հաստատուելով բոլոր Գերմանիոյ մէջ միօրինակ ելեմտական դրութիւն մը պիտի պահէ :

Երրորդ օրէնքը քաղաքային ամուսնութիւնը պարտաւորիչ կ'ընէ բոլոր Գերմանիոյ մէջ, և այսպէս սատիկ հարուած մը տրուած կ'ըլլայ կղերական իշխանութեան : Ամուսնութիւն մը օրինաւոր ընելու համար կղերին ոչ հաւանութիւնը և ոչ պաշտօնը հարկաւոր պիտի ըլլայ այլևս, այլ քաղաքային պաշտօնատար մը ամուսնութիւնը պիտի վաւերացնէ և այս վաւերացումն է մի միայն հարկաւոր բանը : Եթէ ամուսնացեալը կ'ուզէ իրօնական արարողութիւն մը կատարել տալ, արտօնութիւն ունին այնպէս ընել, մանաւանդ խրատ ևս կը տրուի որ ընեն, սակայն ընել կամ չընել միշտ անոնց կամացը թողուած

է : Ամուսնացելոց արձակումն ալ քաղաքային օրինօք կանոնաւորուած է, և բոլորովին դուրս է եկեղեցական իրաւասութենէ : Եթէ արձակման պատճառը շնութիւն է, յանցաւոր կողմին արգելեալ պիտի ըլլայ նորէն ամուսնանալ : Այս նոր օրինաց համեմատ այրի մը պիտի չկրնայ ամուսնանալ իր ամուսնոյն մահուանէն ետքը մինչև տասն ամիս : Դարձեալ նոյն օրինաց նայելով տղայոց մկրտութիւնը թողուած է բոլորովին եկեղեցիներուն իշխանութեանը : Իսկ թաղումը իւրաքանչիւր հասարակութեան եկեղեցւոյն կողմէն բոլորովին ձրի պիտի ըլլայ :

Այս կարգաւորութիւններն առաջին աստիճանի կարեւոր են Գերմանիոյ միութեանն ու տեւականութեանը, և յայտնապէս սկզբնաւորութիւն են այն երկրին մէջ եկեղեցին աէրութենէն զատելու :

ՍՍՏԱՆԱՅԻՆ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՅՈՒՄՅ ԴԵՄ

Յորայ գրքին Ա. գլխուն մէջ կը կարդանք որ սատանան Աստուծոյ առջեւ խիստ զարհուրելի ամբաստանութիւն մը կը յանդգնի ընել Յորայ Կրօնական շարժառթին նկատմամբ, մինչև անգամ այն ատենը որ Աստուած Յորայ բարեպաշտութեանը վրայով գովելի վկայութիւն մը կուտայ ըսելով, «Իմ Յոր ծառայաւ աղէկ ուշագրութիւն ըրի՛ր, որ երկրի վրայ անոր պէս կատարեալ եւ արդար, աստուածաժախս ու չարութենէ ետ քաշուող մարդ չկայ» : Աստուծոյ տուած այս վկայութեան վրայ կը դառնայ սատանան, եւ կը պատասխանէ. «Յոր ձրի կը պաշտէ զԱստուած, չէ՞ որ դուն անոր ու անոր տանը եւ անոր ամէն ունեցածներուն բոլորովին ցանկով պատեցիր, անոր ձեռքը գործերը օրհնեցիր, ու անոր ստացուածքը երկրի վրայ շատցաւ : Բայց հիմա ձեռքդ երկնցուր, ու անոր ամէն ունեցածին դպիր, պիտի տեսնես թէ ինչպէս քեզի դէմ պիտի հայհոյէ» : Յայտնի է թէ սատանան այս ամբաստանութեամբ ըսել կ'ուզէր թէ Յորայ աստուածապաշտութիւնը ալ ինչպէս համոզմամբ կամ իրիւրեւոյն յոսով էր, այլ զհասկնալ շարժառթիւներով :

Վերոյիշեալ ամբաստանութիւնը ճշդիւ կը համաձայնի մօտերս Բողոքականաց դէմ Մասիսի յողուածագրոյն, Լյուսին, Յոյսին, Հայրենիքին, եւ Սամոնէն գըրուած եւ Լյուսի 21^{րդ} թուով հրատարակուած Պօղոս Վ. նաթանեանին ամբաստանութիւններուն : Այս վերջինը կ'ուզէ ցուցնել թէ ինք բոլորովին սատանային հա-

մաճայնած է, իր ամբաստանութեանը մէջ Բողոքականներէն բնաւ հեռու ալ դուրս չձգելով:

Թող զարմանալի չթուի թէ այս մարդիկ ու անոնց նմաններն ինչպէս կրնան այնպիսի հրապարակական գրութեանց մէջ այսպիսի վատ գաղափարներ յայտնել: Այսպիսի ամբաստանութեանց առաջին հայրը այսպէս ընել յանդգնեցաւ մինչեւ անգամ Աստուծոյ Յոբայ նկատմամբ տուած վկայութեանէն ետքը, եւ անոր բարեպաշտութեան փորձը շատ յայտնի կերպով տեսնուած ըլլալէն ետքը:

Կ. Դ. ԳԱՐՈՒԷԼԵԱՆ

Իւսկիւտար, ապրիլ 16, 1875

Մեր թղթակցին խօսքէն այնպէս հասկնալու չէ թէ անոր միտքն ըստ ամենայնի բաղդատութիւն մը ընել է Յոբայ եւ այժմու Աւետարանական Բրիտանիայի մէջտեղ, կամ սատանային եւ այն անձանց մէջտեղ որ Բողոքականաց դէմ ամբաստանութիւններ կ'ընեն: Սակայն ամէն մարդ կրնայ տեսնել որ երեւելի նմանութիւն մը կայ այս երկու դիպաց մէջտեղ: Յորայ չարժաւորները յանրաւի կասկածանաց տակ ձգուեցան, եւ մենք կը հաւատանք թէ ամէն անկողմնատէր մարդ որ թուրքիոյ մէջ Աւետարանական ժողովուրդը լաւ կը ճանչնայ՝ պիտի ըսէ թէ անոնց անկեղծութեանը վրայ կասկածել անիրաւ է:

ՏԻՒՐԻԿ ԳԱՂԱՔԸ

Տիւրիկ քաղաքին մէկ մասը բլրակներու եւ մնացած մասն ալ դաշտի մը վրայ շինուած է, արեւելեան կողմը լեռնային է: Բաղաքը հիւսիսէն եկած գետով մը կը բաժնուի լեռնային գօտիէն, որուն վրայ լեռնաբլուր յատակի մը վրայ կայ սուրբ Մարիամ կոյսի անուամբ Լուսաւորչականաց ուխտատեղի մը, որուն մօտ կը գտնուի հին մզկիթի մը աւերակները պարսպով մը շրջապատած: Այս քաղաքը հին քաղաք մը ըլլալով հաւանական է որ Պարսից տիրած ատենը մասնաւոր ուխտատեղի էր, քանզի ըստ պատմութեան շատ հաւանական է թէ կռապաշտից յարմար ուխտատեղի էր: Ասկէ քիչ հեռաւորութեամբ փոքր քաղաք մը կայ որուն մէջ քարէ մը պաղ շուր կը վազէ: Բաղաքիս արեւելեան կողմն է Անառիկ ըսուած բերդը, լեռնաբլրի մը վրայ կառուցուած, քարաշէն մզկիթով մը, եւ ամբողջ լեռնաբլրին շուրջը պատսպարուած է յարգարուած քարերէ պարսպով մը որ այժմ օր ըստ օրէ փլշելու վրայ է: Պարսպին առջեւ են պատերազմի ասպարէզը եւ դիտանոցը վսեմ երեւոյթով: Հարա-

ւային եւ հիւսիւսային կողմը դաշտային եւ խոտաւետ է, իսկ արեւմտեան կողմը լեռնային: Բաղաքիս բոլորովը բաւական ընդարձակ տեղ մը հիմնադրուած եղած աւերակներով լեցուն է: Բերդին մօտ կայ հին մզկիթ մը Ուլու ճամբի անունով շատ գեղեցիկ եւ ծանրազին դռներով, բոլորովը չքեղ ծաղկազարդ քարերով զարդարուն: Կրնանք ըսել թէ Տաճկաստանի Ասիոյ կողմը այսպիսի շէնք մը հազուադիւրս է: Մզկիթին մէջ կայ շահին համար մասնաւոր նստարան, քովը եւ մէջը կան շատ մատուռներ, զատ զատ կտրուած: Բերդին պարսպին տակը կան երկու քարաշէն եկեղեցի: Հայ Լուսաւորչականաց եւ երկու դպրոց: Բաղաքիս արեւելեան եկեղեցը բլրի մը վրայ են Հայ Աւետարանականաց նորայէն ժողովարանը եւ դպրոցը, եւ ասոնց արեւելեան կողմն են գետնու լեռնային գօտին գեղեցիկ դիրքով մը: Հարուսային կողմն են եկեղեցիներն ու բերդը եւ դիտանոցը: ասոնք ժողովարանէն բաժանողը ձոր մըն է: Արեւմտեան կողմն է ամբողջ քաղաքին դրութիւնը: Ամբողջ քաղաքը պատկերացնելով կրնանք գլուխ անուանել զժողովարանը եւ դպրոցը: Այժմ շատ հաւանական է թէ այս ձեւակերպութիւնն Աստուծոյ մասնաւոր կարգադրութեամբն եղաւ:

Գում Գափուի ուսումնարանի աշակերտներէն
Ա. ՓԻԼԻՊՊՈՍ ՄԱՆԵՆՏԵԱՆ

Տիւրիկ, 15 փետր. 1875

ԳՆՆՈՒԹԻՒՆ ԵՆՆԻՃԷԻ ՄԵՋ

Եննիճէի դրից եւ Տէրով գործին հոն սկսուելուն վրայ ասկէ առաջ համառօտ տեղեկութիւն մը տրուեցաւ Աւետարանի ընթերցողաց: Անօգուտ չեմ համարիր այս անգամ քանի մը խօսք ըսել տեղւոյս Բողոքական դպրոցին քննութեան վրայ: Դպրոցը Տ. Ստեփանեան պր. Յակոբի խնամոց յանձնուած է: Ասկէ տարի մը առաջ նորեկ տղայոց հնգամեայ քննութիւնը գոհ ըրած էր հանդիսականները: այս երկրորդ քննութիւնը մեծապէս ուրախացուց եւ քաջալերեց աշակերտաց ծնողները եւ դպրոցին բոլոր բարեկամները: Քննուեցաւ, նախ, գրահաշուի (ալ՝ հաշիւ) դասը: Այս ճիւղին աշակերտք իրենց դասագրքին մինչեւ կէսն հասած էին, եւ անոնց պատասխանները յաջող եղան: Համարողութեան այս նոր կերպը շատ զարմացուց հանդիսատեսները որոնց համար բոլորովին նոր էր այս ուսումը: Յետոյ քննուեցաւ Թուաբանութեան դասը որ չորս կարգ էր, եւ իւրաքանչիւր կարգի աշակերտաց վիճակը լաւ հասկցուելու համար, անոնց ամէն մէկն ուրոյն եւ խնամով քննուեցաւ իբր 2 ժամ: Առաջին կարգը Թուաբանութիւնն աւարտած էր, եւ աշակերտաց պատասխանները գոհացուցիչ էին: Երրորդ, քննուեցաւ քերականութեան դասը: Այս դասը գործածած էր Դարաքաշեանի գործնական քերական-

նութիւնը եւ Թարգմանութեան համար Եղիշէի գիրքը: Փոխանակ տեղւոյն անմաքուր եւ կոշտ լեզուին՝ աշակերտաց Հայերէն մաքուր արտասանութիւնը եւ յստակ ոճը մեծ տպաւորութիւն ըրին ծնողաց: Չորրորդ, քննուեցաւ անդամազ ըննութեան դասը: Աշակերտք իրենց սորվածը պատերէն կախուած մեծ պատկերներուն վրայ կը ցուցնէին, եւ ուսման այս ճիւղն ալ շատ հետաքրքրական եւ հաճելի թուեցաւ հանդիսականաց: Ասկէ ետքը եկան հասարակ ընթերցանութեան եւ սրբազան պատմութեան դասերը: Աւելորդ է միւրստմիտ յիշել աշակերտաց յաջողակութիւնը եւ հանդիսատեսաց գոհութիւնը տեսնուած յառաջադիմութեան վրայ: Ես միայն կը յաւելուեմ թէ սրբազան պատմութեան դասը հոգեւոր եւ ազնուական տպաւորութիւն մը ըրաւ լսողաց, եւ նոյն իսկ տղայք հոգեւորապէս աղոթուած կերեւէին աստուածային ճշմարտութիւններէն եւ գերազանց օրինակներէն: որոնց բացատրութիւնը կամ պատմութիւնը կ'ընէին:

Այս քննութիւնը կատարուեցաւ այսպէս յաջողութեամբ իբր 200 հանդիսատեսաց առջեւ որոց մեծագոյն մասը Լուսաւորչական ազգայիններէն էր, որոց մէջ կային նշանաւոր անձինք, եւ անոնց զաւկներն աշակերտաց մէջ էին: Տարուան մը միջոցին տեսնուած յառաջադիմութիւնն անտարակոյս մեծաւ մասամբ վերոյիշեալ յարգոյ վարժապետին ջանից եւ հսկողութեան արդիւնք էր: Մեր պարտքն էր խոստովանիլ զայս, եւ յայտնել բոլոր հասարակութեան կողմէն ամէն շնորհակալութիւն եւ գովութիւն որ արժան է յիշեալ յարգոյ բարեկամին:

Դիտենք որ կրնայ յառաջադիմութիւն աւելի քան զայս տեսնուիլ գիւղիս մէջ, եթէ գիւղացիք երթալով աւելի կը դգան դաստիարակութեան կարեւորութիւնը: Արդարեւ գիւղիս 800 տանց մէջ կրնան գտնուիլ 50է շատ աւելի աշակերտք, որոց համար աւելի բարձր դասեր կրնան մուծուիլ: Կը յուսանք թէ մեր գիւղացիք այս փոքր օրինակէն պիտի քաջալերուին գիւղիս համար դաստիարակութիւնն ընդհանուր եւ աւելի բարձր ընելու: որեւիցէ ջանք եւ զոհողութիւն չ'անայեղով:

Եննիճէ ԾՄՆ Ի. ՀԱՏԳԻՍԱԿԱՆԱՑ

ՄԱՀԱԳՈՑԺ

Պրուսայի երիցուն պատ. Ղազարոսի եղբոր Կարապետեան պատ. Յովհաննէսի յանկարծ մահը ցաւով կ'իմացնենք: Հանգուցեալ եղբայրն իր պաշտօնին տեղէն, որ էր Պիլճիք, Կոստանդնուպոլիս եկած էր Բիւթանական Միութեան ժողովին ներկայ գտնուելու համար: Ժողովին քանի մը նիստերուն ներկայ գտնուեցաւ, բայց մայիս 6ին, հինգշաբթի գիշեր յանկարծ բռնուեցաւ թոքի բորբոքումէ: Հետեւեալ օրը տարուեցաւ Բրուսիացւոց հիւանդանոցը, եւ ամէն կերպով աշխատուեցաւ անոր առողջութեանը համար: Բանի մը օր յոյս կար անոր առողջութեան:

նը, բայց, մինչ անոր վրայ աղէկ լուրեր ստեղծուել կը սպասէինք, հիւանդը յանկարծ մեռաւ մայիս 14ին կէս օրէն ետքը 53 տարեկան : Հետեւեալ օրը թաղուեցաւ ֆէրիքէյի գերեզմանատունը : Այս եղբայրը 1870ին աւարտեց իր ուսման ընթացքը Մարտուանու աստուածաբանական դպրոցին մէջ, ուր փութաջան աշակերտ էր եւ Բրիտանական վարուց օրինակ : Դպրոցէն ելլելէն ետքը աշխատեցաւ իրեւ. քարոզիչ Եփեսէի, Կուտինա եւ Պիլէճիք : Անոր կիրնը մեռաւ Կուտինա 1874ին եւ փոքր աղջիկ զաւակ մը թողուց : Պատ. Յովհաննէսի մահը ծանր կորուստ է Բիւթանիոյ քարոզչաց խումբին : Բայց եւ այնպէս մահն իր սոսկումը կորուսած էր անոր համար : Հիմա անոր սրտառու թարեկամներուն եւ պաշտօնակիցներուն կը մնայ անոր թողած գործն իրենց վրայ առնել, եւ անոնց « ճեռքը ինչ որ գտնէ ընելու » բոլոր ուժով ընել » (Ժող. Թ. 10) : Մենք ի սրտէ՛ց ցաւակից ենք հանգուցելոյն եղբորը, զանկին եւ մօրը :

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայիս. 7 ըստ Յուն., և Մայիս 19 ըստ Լատ. 1875

ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ամիսներէ ի վեր Յունաստան մեծ յուզման մէջ կը գտնուի : Աղգային ժողովին անդամներէն շատերը ժողովին չէին գար, այնպէս որ դործ մը չէր կրնար օրինաւորապէս կատարուիլ : Վերջապէս ժողովին անդամներուն մեծագոյն մասը իրենց ժողովն օրինաւոր համարելով քանի մը օրէնք հաստատեց : Ասոր դէմ գանգատ եղաւ թէ ժողովն ըստ սահմանադրութեան օրինաւոր չէր, ուստի և մեծ գրգռութիւն ելաւ երկրին մէջ, այնպէս որ վերջապէս պաշտօնեայք ստիպուեցան հրաժարական տալ, և հիմա նոր պաշտօնեաներ դրուեցան, որոնք կ'իմացնեն թէ սահմանադրութիւնը ճշդիւ պիտի պահեն, ընտրութեանց մէջ կատարեալ ազատութիւն պիտի չնորհեն, և աղգային ժողովին մէկ մասէն միայն մօտերս դրուած օրէնքները պիտի չգործադրեն, մինչև որ նոր աղգային ժողով մը ընտրուի : Օտար տէրութեանց քով գտնուող գետնաւոր թիւերն են ալ ջնջուեցան, և Կոստանդնուպոլսի Հելլենական դեսպանը Սիմոս ետ կանչուեցաւ :

Կ'ըսուի թէ Պուլկարներուն պատրիարքը միառ ունի Կոստանդնուպոլսի մէջ վարժարան մը հաստատել Պուլկար պատանեկաց լաւագոյն դաստիարակութեանը համար :

Արեւմտեան Թուրքիոյ միսիոնարաց տարեկան ժողովը սկսաւ մայիս 11ին : Նիկոմիդիայէն, Պրուսայէն, Մանիսայէն, Մարսուանէն, Կեսարի-

այէն և Սեբաստիայէն, նոյնպէս Եւրոպական Թուրքիոյ միսիոնարներէն, երեսփոխաններ ներկայ էին ժողովին : Մայիս 12ի հրապարակական մեծ նիստին մէջ շատ կարեւոր և ուշադրութեան արժանի տեղեկագիրներ կարդացուեցան այս տէրութեան այլևայլ մասերուն մէջ դաստիարակութեան յառաջ երթալուն, Սուրբ Գրոց և ուրիշ գրեւորյ վաճառման, և Աւետարանական ճշմարտութեանց տարածմանը վրայ, և ուրախութեամբ տեսնելու այլևայլ Անգղիերէնագէտ հովուաց ներկայութիւնը որոնք Բիւթանական Միութեան ժողովէն ետքը տակաւին Կոստանդնուպոլսի կը գլուխուէին :

— Ըստ Եւրոպ. մայ. 3, 4, 5ին Փոքր Ասիոյ այլևայլ կողմերը սասանիկ երկրաշարժ պատահեցաւ : Աֆիօն Գարահիսարի մօտը Շէյխլի կոչուած գիւղը 200 տուն փլաւ և 31 հոգի սպաննուեցաւ : Զօրի 285 տուն փլաւ և 130 անձինք մեռան : Կուտինայի մէջ երկրաշարժէն քիսներ եղան, բայց մարդ չմեռաւ :

— Բուլճարի կողմէն եկած նամակները մեծ երկիւղ կը յայտնեն այս տարուան մետաքսի բերքին համար : Անձրեւները շարունակ կը տեղան, օդը դովադին է, և թիւեին այն ինչ սկսած է տերելիլ : Կը վախցուի որ եթէ օդերը յանկարծ տաքնան, չեւաքները շատ շուտ զարգանալով ըստ բաւականին ճարակ չեն գտներ պատրաստ : Արդէն 1857էն ի վեր Ֆիլիպպէի գաւառին մէջ չերամը հիւանդութեան ենթակայ եղաւ, և մետաքսի բերքը շատ նուազած էր : Ոմանց կարծիքն է թէ բնիկ ձուերն այնպէս սուրուած են որ հարկ է դառնոր ջնջել և նոր ձու բերել ճարունէն :

— Միսղըր Պարրոս ապրիլ 30 թուականով Կեսարիայէն հեռուեալը կը գրէ : Սովելոց համար մեր գործը, կ'ըսէ, յառաջ կ'երթայ օտարական կերպով : Նիկոէ և չըջակայից մէջ աղքատութիւնն ու թշուառութիւնը երթալով կ'աւելնան : Կը լսենք թէ տեղ տեղ այն գաւառին մէջ անօթութեան մեռնողներ կան, և գեղերէն ոմանց մէջ հիւանդութիւնն ալ կը ճարակի, բայց մենք օգնութիւն ընդունող բոլոր տեղերուն միանգամայն նայելով, կը տեսնենք որ ընդհանրապէս եղկելեաց վիճակն հիմա լաւագոյն է : Պօզուզի 20 գիւղերէն եկած լուրերը կը յուսնեն թէ 843 ընտանիքէ 260ը բնաւ բան մը ցանած չեն այս եղանակին մէջ : Ա-

նանոց մահն ալ շատ մեծ եղաւ այս գիւղօրէից մէջ :

Սովելոց համար Անգղիական մատնաժողովին վերջին նստին մէջ նամակներ մատուցուեցան որոնցմէ կը տեսնուէր թէ Կուտինայի և Աֆիօն Գարահիսարի մէջ մեծ նեղութիւն կայ, ուստի և յիշեալ տեղերուն համար 100ական լիրա ղրկել որոշուեցաւ : 50 լիրա ևս Էնկիւրիի համար Մատնաժողովին մինչև ցարդ ընդունած ստակի գումարն է 22,821 Անգղիական լիրա :

ԵՒՐՈՊԱ

Բուսիոյ կայսրը Գերմանիոյ մէջ էմսի ջերմուկներուն այցելութիւնը ընելով Պէրլին հասաւ մայիս 10ին, և մեծ պատուով ընդունուեցաւ :

— Գերմանիոյ հետ խաղաղութիւնը պահելու նկատմամբ Գաղիոյ մէջ այս օրերս մեծ յուզմունք կայ : Գերմանական լրագիրք կ'ըսեն թէ Գաղիա ամէն կարելի պատրաստութիւն կ'ընէ պատերազմի համար, իսկ Գաղիական լրագիրք կը ժխտեն զայս և շատ հանդարտութեամբ կը խօսին : Գաղիոյ հանրապետականաց առաջնորդը Մ. Կամպէզ-դա մօտերս Բարիլի մէջ ճառ մը խօսեցաւ նոր սահմանադրութեան վրայ : Այս ճառը շատ մեղմ էր և բարձր գովութիւն ընդունեցաւ :

— Բուսիոյ կառավարութիւնն արտօնութիւն չնորհեց Տիֆլիսէն Պաղու, և դարձեալ Տիֆլիսէն ձուլիֆա մինչև Պարսից սահմանադրութիւնը երկաթուղիներ չինելու :

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ

Ըստ Եւրոպացւոց մայիս 20ին հինգ չաքթի օր, ըստ Թուրքաց ժամը 7ին հրապարակական ժողով մը պիտի ըլլայ Դալաթիա Անգղիացւոց հիւպատոսարանին մօտ Մերենադիտաց սրահ կոչուած տեղը : Միսղըր Փարսաուրթ, միսղըր Թրէյսի և միսղըր Պարզէդ Փոքր Ասիոյ սովին և իրենց ձեռքով բաժնուած օգնութեան վրայ տեղեկութիւններ պիտի տան Անգղիերէն լեզուով : Անգղիոյ հիւպատոսը Սիբ Ֆիլիփ Փրանսիս պիտի ատենապետէ ժողովին : Անգղիերէն գիտցող բոլոր բարեկամը կը հրաւիրուին առաջկայ գտնուիլ :

Ամերիկայի միսիոնարաց ընկերութեան կողմէն
Խմբագիր Զ. Ք. ԿՐԻՆ

ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

Ձաղմագճըլար, Յակոբեան խան, Թիւ 12